

Едуард А. Дајч

ТРОЈАНСКА ТРИЛОГИЈА

1. ХРИСЕИДА ИЛИ ФАРАОНСКЕ МАЧКЕ
2. БРИСЕИДА ИЛИ ФАРАОНСКИ ПСИ
3. ПОНТИКОДЕМОН ИЛИ АНТРОПОМИОМАХИЈА

Др ЕДУАРД А. ДАЈЧ (1948 –), лекар (спец. анест. и реан.), историчар (природних) наука, драмски писац, рођен је у Београду у коме је и све школе завршио.

Драме: *Седморица (војсковођа) њрошив Тебе, Анџиџона на Колхиди, Плава књиџа о срџском џишџању* (са др Владаном Ђорђевићем), *Бела књиџа о срџском џишџању* (такође са Владаном), *Посџанак конџиненаџа и океана*.

Сатирске игре: *Сонесџиана, Белерофонџ...*

Епопеје: *Херојски хаксабиблон* (8.500 стихова), *Херојски додекабиблон* (7.500 стихова)...

Преводи и реконструкције: Хомерова *Одисеја* (12.500 стихова), Еврипидова *Иџсиџила* (1.800 стихова), Казантзакисова вежбанка...

Историја науке: *Еразисџраџ са Самоса – анџички Харвеј, Алкмеон из Кроџона – оџац научне медицине...*

Роман: *Грађанска џрилоџија*.

Едуард А. ДАЈЧ

ХРИСЕИДА
ИЛИ
ФАРАОНСКЕ МАЧКЕ
ПРВА ТРАГЕДИЈА ТРОЈАНСКЕ ТРИЛОГИЈЕ

ЛИЦА
(По редоследу појављивања)

ДУГОНГ – дебео, брадат, са лабрисом – 60 година

ХРИС – свештеник Аполона – 70 година

АГАМЕМНОН – врховни краљ – 45 година

ХРИСЕИДА – девојка од 15 година

АХИЛЕВС – краљ Мирмидонаца – 40 година

НЕСТОР – краљ Пилоса – 70 година

МАЧОР АНАКС – краљ мачора

МАЧОР ГЛАСНИК

АГАМЕМНОНОВА СЕНКА

АХИЛЕВSOVA СЕНКА

РАТНИЦИ АХАЈСКИ – 20-ак људи

МАЧОРИ И МАЧКЕ – 20-ак људи и жена

ХОР НЕРАИДА – седам до девет девојака

СЦЕНА: Бели шатори и црне лађе скупљених једара и спуштених катарки. Жамор ратника. Копља у купама. Штитови окачени о коље палисада. Лекари и помоћници повијају рањенике. Коњи се тимаре а мачеви и оклопи чисте од крви и прашине. Горе ватре. Припреме за гозбу. Понеки зарже коњ.

НАПОМЕНА: Уткани делови првог певања Хомерове “Илијаде” и једанаестог певања Хомерове “Одисеје” су према преводима Едуарда А. Дајча.

ПРВИ ЧИН
МАЧОР АНАКС

- ХОР: О махнитости, Богињо, певај, Агамемнон Атрида
проклетој, што загорча животе необузданим Ахајцима
и многе јуначке душе у леден отера Хад
те трупла њихова сада гозба су лешинара
орлушина, псина, хијена – пегавих, пругастих, белих 5
гласника црне смрти, крцкају јуначке кости
кида се јуначко месо а локве румене крви...
- ДУГОНГ: Доста, претерасте бре, крените одмах на ствар.
Почните, како се каже, нагло из средишта ствари
као што обичај јесте, као што раде сви 10
- ХОР: Ено га, долази Хрис, свештеник Аполона,
Фебово благо носећ да своју откупи кћер
буцмасто, руменообразно, леподупо девојче...
- ДУГОНГ: Опет претерујете и распирујете у мени
давно заборављено, угашено угљевље страсти. 15
Јер ћу, држећи се божански навика, скочити
и угасити пламен своје титанске страсти
управо са вама, сада и овде, на морском жалу
а сладострасни крици надјачаће хук сланога мора!
- ХОР: *(Засијаде и зајочиње замуцкујући)*
Долази, дакле, Хрис, Фебово благо носећ
бљештави жежени скиптар и појасе Аполона...
- ДУГОНГ: Какав “жежени скиптар и појасеви Феба”?
Када певате тако, слика се лажна ствара.
Додуше Хомер славни баш те користи речи
пошто је убеђен он да то је јасно нама
али у томе греша – ми са речима таквим
праву створити слику, заиста, у стању нисмо,
а шта је поезија до проток слика у ритму
уз звуке китаре горске што Хермес подари Фебу.
Бог сваки палицу има као ознаку своју:
Зевс – гром, Атина – егиду, Посејдон трозубац златни
а Феб и син му Асклепеј рамбдос чворноват, леп.
Скиптар је општи назив за све палице те
коју са собом носе не само богови силни
већ и краљеви они што заповедају војском,
а ето видимо овде и свештеници божји.

Пошто је овај Хрис свештеник Аполона он златни рамбдос носи – чворноват штап окресаних грана прекривен плочама златним које су причвршћене сребрним клиновима док би свештеник – лекар из неког Акслепиона носио обичан рамбдос – дрвен без неког злата, пошто је здравље дар вреднији од метала, уз тај лекарски рамбдос змије су обавијене управо они питони што чувају лечилиште од мишева, пацова разних што кугу и пошасту шире док куће обичних људи уместо тих питона имају ласице, куне, јер мачке стигоше амо из Египта тог светог када је нови Ахил, Александар Филипид, ту стару освојио земљу и донео нам мачке. А што се појаса тиче и то објаснит треба: то збиља појаси нису, не носе се око струка већ око главе лепе, те повез је тачнија реч ал’ погрешно је и њу за ову користит слику. Ти појасеви – повези су заправо Фебови венци, златне од лорбера гране, јер их свештеник носи ал’ оне од ловора зеленог много вредније јесу јер краше победнике песничких такмичења. Тек сада, кад ово знате, јасну стварате слику: Хрис златни рамбдос носи, коме на гранама висе златни Фебови венци – да л’ је то сада јасно?

ХОР: Јасно је, Дугонже мудри, ал’ послушајмо сада шта то беседи Хрис, свештеник Аполона!

ХРИС: О синови Атреја и ви сви дични Ахајци! Олимпски богови вама дадоше Троју на дар да опљачкате је добро и збришете са земље. Али томе у прилог и ја вам нудим дар Феба – овај рамбдос и венце од сувог жеженог злата а сваки венац вреди стотину бикова, крава. За узврат само тражим да кћер вратите мени – то није и неки захтев јер девојака је много, на сваком кораку чак али овакве венце, да не помињем рамбдос, то само Аполон има.

РАТНИЦИ *(Раздражано, у један глас)*

АХАЈСКИ: Злата, злата нам дај и води девојку ону нек Агамемнон другу за своју постељу нађе!

АГАЕМНОН: Зашто сте грамзиви тако, к'о да је злато све што вреди у животу, као да нема и другог...

РАТНИЦИ
АХАЈСКИ: *(Грубо ѓа, уз ѓсовке, ѓрекидају)*
О загорели краљу, страст ти помути памет злато нам одрећи желиш само због девојке једне која је, додуше, лепа а поврх свега и млада, ал' девојака таквих, лепо то каже Хрис, на сваком кораку има, поред кладенца сваког девојке видет можеш како крчаге пуне и хитре што долазе младиће што после пуне њих. Младост, уопште узев, распрострањена је врло, то је појава општа – младости свуда на претек на свим странама има ал' злата у краљева само или код свештеника. И зато памет у главу, и добро утуви ово: злата нам одрећи немој већ одмах девојку предај Фебовом свештенику јер ћеш се кајати горко и ни случајно немој да те видимо покрај широких Ахајских лађа како се шуњаш, муваш и подбуњујеш народ. Послушај савет Атриду док смо још добре воље и док си здрав и читав јер после касно ће бити.

АГАМЕМНОН: *(Снисходљиво)*
Управо исте речи жељах да изројим сам ал' ми, како се каже, из уста их узесте ви'. Наравно да је благо вредније од сваке жене и зато нека је отац поведе куд му драго воља му својој кући, воља му у Фебов храм ал' мислим да би најбоље било у Феникију да оде да је изнајмљује на сат и да надокнади штету. Ахајски ратници се грохотом, хомерски, смеју, доводе девојку Хрису и узимају златне поклоне.

ХРИСЕИДА: Оче, сви краљеви скупа и ахајски ратници силни желим вам само рећи да ми баш мило није што ме против ми воље одвајате од овог страснога љубавника – то ми по вољи није али, како се каже, сила Бога не моли нити ма кога другог јер само од Бога потиче она.

Хрис ужурбано одлази са ћерком а искорисћивши ѓужву настјалу збоѓ ѓоделе ѓлена Аѓамемнон се некуда ѓуби.

ХОР: И тако изгледа сада представа оконча се јер сви су задовољни сви осим Агамемнона...

- ДУГОНГ: Још ни почела није, о ви девојке луде
ка оном гледајте жалу, шта вам то очи виде?
- ХОР: О збиља, призор је страшан, испребијани старац
кука и јадикује док Атрид с Хрисеидом бежи!
- ДУГОНГ: Да л' дека говори штогод, да л' свога зазива Бога?
- ХОР: Зазива, чујемо јасно – управо говори ово:
почуј ме сребрнлуки што Хриса и Килу штитиш
господару Тенедоса, Сминтије Понтикодемону,
ако сам икада теби прелепи подиг'о храм
череке бикова, коза, у салу, на жртву прин'о,
испуни ову ми жељу – казни дрског Атрида
пусти пацове црне да кугу црну шире
стрелама својим наплати моје што пролих сузе!
Ето већ горе ватре, мртваче, како се вели
куга по жалу хара а ројеви пацова црних
надиру према нама – помагај Ахиле моћни!
- АХИЛЕВС: Немојте бринути више, ја већ предузех мере
које ће спасти нас од црне смрти, од куге
пошто предвидех све, Тетида мајка ми рече
потанко шта ће бити, а не каже се, узалуд
“опоменут-наоружан” – одбрану имамо сад
од свих Фебових стрела – мишева, пацова црних!
- ДУГОНГ: Да л' си довео куне златне и белице оне
са ласицама скупа пацове да тамане?
Или си можда питоне, краљевске и оне друге
пацовождерке змије скупио да нас бране?
- АХИЛЕВС: Тако би можда Тезеј Егеид, велики херој
Минотавроса кољач, зла Прокрустова коб,
учинио да је жив, зар не Несторе мудри?
- Несћор клима ѓлавом сложивши се са божанским Ахилевсом*
- АХИЛЕВС: Ал' Тезеј познавао није савремена средства
која малочас Дугонг објасни свима нама:
у мачкама је тајна спасења ахајског сада...
- ДУГОНГ: Ал' мачке још стигле нису из оне земље крај Нила
Египћани чувају њих да странци их не украду
као што они Китајци панде чувају своје.
Како си дош'о до њих објасни сада нама?

АХИЛЕВС: Прво ћу пустити мачке да среде пацове дрске
а онда ћу вам све потанко приповедат'

*Ахил оћивара кавезе злаћине са фараонским мачкама шиљаћих ушију и
дужих ноћу које одмах појуре према пацовском жалу. Чује се беспомоћна
цика пацова и мишева.*

АХИЛЕВС: Пре но што на Троју, тврди Пријамов град
са војском ахајском кренух, на путу дугом сам био
скупа са сином својим, млађаним Неоптолемом,
побратимом Патроклом и са митским јунаком
Полиоркетом дичним, управо оним истим
због кога трпеше титан, Прометеј ономад на брду
Кавказу бљештаво белом, да јетру кљују му орли
а медведи табане лижу, јер он беше та тајна,
на Полиоркета мислим, за којом жућаше Зевс,
судиље одлучише давно да нови Олимпа бог
баш Полиоркет буде са женом Китерком оном
лепог дупета тврдог и дојки чврстих и једрих
то време још дошло није ал' ће свакога часа
и тај тренутак доћи да нови нам буде Бог...

ДУГОНГ: *(Несћирљиво ћа прекидајући)*
И ја сам за то чуо од Полиоркета самог
а опевао је то у епопеји славној
Додекабиблону моћном у певању Тартариада

АХИЛЕВС: Управо исти тај јунак је пловио с нама
на црној и брзој лаћи секосмо таласе морске
и доћосмо до делте Нила што Египат храни
јер не каже се узалуд "Египат – дар Нила јесте!"
И да не дуљим причу, Полиоркет је вешто
лажима завео кћер, као што обично бива
кад су девојке младе и странца некога виде,
кћер фараона оног што се клањао сунцу,
од ње он задоби мачке к'о поклон за девичанство
када јој узе цветак, девојке најлепши дар,
исто је, раније, Тезеј напор учинио тај
са ћерком Миноја критског, прелепом Аријадном
али за награду он само задоби клупко
конопа танког и чврстог којим је нашао пут
из Кносовског лавиринта где Минотавроса уби.
И ето баш ове мачке што се враћају сада
победоносно славно после покоља страшног
пацова, мишева црних на оном кравом жалу
што некад златни беше али пацовском крвљу
сад нову задоби боју те га пурпурним зову.

Сви раздрађано дочекују мачке а највећа међу њима, мачор предводник, им се обраћа крилаиће ројећи речи.

- МАЧОР:** *(Анакс еџиџајских боџова и мачака)*
 Борба баш кратка беше јер деловасмо брзо
 а ратно правило каже “брзина умножава број”,
 изненађени беху ти пацови, мишеви црни
 и отпор пружили нису – брзо их побисмо све.
 Тек смо сазнали после гледајућ мртва трупла
 да међу њима беху све славни пацови неки –
 имена им одати нећу јер набројана су јасно
 у трагедији трећој, у “Миомахији” славној.
- НЕСТОР:** Слава мачору теби и Ахилевсу твом другу
 ти бирај шта ти драго јер ће тебе Ахајци
 и твоју мачју војску наградит како ваља
 и славиће вам имена док год је света и века
 јер знамен ћемо подићи на спомен победе славне
 сви да се сећају дана Данајце кад мачор спасе.
 Али ниси нам рек’о шта би са Агамемноном
 и с Хрисеидом лепом руменообразном оном.
- МАЧОР:** Пацови прождраше њега пре но што стигосмо ми
 а што се девојке тиче, она је сада са оцем,
 који је срећан због тога, ал’ она, ипак, није
 пошто још увек рида због смрти Агамемнона.
- ДУГОНГ:** Разумем Хрисеиду, она јадница мисли
 да нема на земљи јунака што је обљубит могу
 к’о Агамемнон Атрид али грешу у томе
 и мужевност је врло распрострањено стање
 ратници и морнари вазда су жена жељни –
 кад год загусти њој само нек дође до нас
 и глад ћемо јој утолит како јој само воља
 с једним ил’ много јунака, лежећи или стојећи
 нек, бира како јој драго, за све смо способни ми.

Рајници ведро одобравају мудре Дуџонџове речи.

- ДУГОНГ:** Сада је време за гозбу, заправо хекатомбу
 у славу богова свих, египатских и наших,
 а понајвише овој, преславној мачјој војсци.

*Клицаше дични Данајци, маукаше храбри мачори, и лудо заиџра хор –
 свеиџиџа, збиља радоси.*

КРАЈ ПРВОГ ЧИНА

ДРУГИ ЧИН
АГАМЕМНОНОВА ОСВЕТА

Сцена истја као на крају првог чина. Разишла се дружина, прошла поноћ увелико. Исход најдужеј сјола помаља се Агамемнон.

АГАМЕМНОН: Ни сви пацови света мене прождрати неће
срећом што пливам добро те тако побегох даху
ледене смрти црне – у талас морски скочих
а бедни пацови они воде се плаше морске
те лако утекох њима, на пучину отпливах
а сада дођох овде да се осветим багри:
убићу бедног старца, поганог оног Хриса
и задобит му ћерку, тек тако да се зна
да Агамемнон тек тако од наума не одустаје лако.

Агамемнон, неопажен од сјражара, узима оружје и одлази у мрак. Изненада чује се њесма. По њевају у један глас, добро пријидиши, Дугонг и мачор Анакс.

ДУДОНГ И МАЧОР АНАКС: “Разишла се сва дружина, прошла поноћ увелико
остали смо поред вина ја и крчмар више нико.
Дотле јоште нисмо знали све вредности и врлине
скамандарске руменике али сада је упознасмо
и нећемо више никад неко друго вино пити...”

ДУГОНГ: Тишина Анаксе друже, као да угледах неког
како бауља по земљи и густој нестаје тмини.
Заклео бих се да то је несаломљиви Атрид онај
за кога веровасмо да прождрасте га на жалу
пурпурном што га зову у част покоља славног
на дику мачјему роду јуначком, милосрдном.

МАЧОР АНАКС: Ма причини се то теби – Атрида више нема
иако признати морам мртвог га видео нисам
јер га прекрише тада најмање три’ест мачора
а крв је липтила црна, на све је летела стране
то нико преживет не може, чак ни Атрид онај.

ДУГОНГ: Он је жилав веома, лав-јунак без мане и страха
лукав и хитар к’о муња, кладити би се мог’о
да он је са мачкама прекривен, у талас скочио слан
те отресао их се тако јер познато је да мачке
слану не воле воду већ само слатку за пиће
иако је милија њима скамандарска руменика.

- МАЧОР
АНАКС:
Можда истину збориш, усадио си ми сумњу.
Хајде, реци ми друже, да си на његовом месту
какве би ројио мисли, шта би чинио тад?
- ДУГОНГ:
Отишао бих право до свештеника Хриса
заврнуо му шију, узео девојку натраг
и отпловио хитро сланим стазама морским
- МАЧОР
АНАКС:
(Обраћајући се мачјем сѝражару)
Брзо отрчи до Хриса и види какво је стање.
- Мачак-сѝражар оѝрча као без душе и несѝаде у ѝмини.*
- ДУГОНГ:
Сада верујем више да ми се причини све.
Ипак, Атрид је мртав јер “кога поједу мачке
тај се не може дићи” што стари Египћани веле
ипак сам знатижељан и једва чекам вести
- МАЧАК
АНАКС:
Чекати дуго нећеш – ено, гласника чујем!
- ДУГОНГ:
Ма ја не чујем ништа, ништа сем хука мора.
- МАЧАК
АНАКС:
Ти мачје уши немаш, посебно шиљате ове
на египатски начин – оне чују баш све
“а људи, бесчулна бића, вели пустињски мачор
слушају а не чују, гледају а не виде као мачији род”.
- МАЧАК
ГЛАСНИК:
(Нагло уѝрчава из ѝмине)
Хрису не фали ништа осим ћерке му миле
која напусти кућу рекавши своме оцу
да ће се вратити одмах чим цвеће набере неко
што само у поноћ цвета, то она радише често
те њему сумњиво не би и зато верује Хрис
да ће се вратити она тим пре што и он тврди
да Атрид могао није преживет мачији напад.
- ДУГОНГ:
Јасно је дакле све, Атрид са Хрисеидом
сад навелико плови према Микени златној
ал’ наша брига то није, одох у постељу своју.
- МАЧОР
АНАКС:
Ја мачор не би био кад не бих тумарао ноћу
одох да извидим лично шта се то ноћу збива
ко све по мраку тумара, Ахајци, Тројанци, мачори?
Чудна су кретања ноћна а исход им чуднији још
тада је Артемида, Селена – краљица таме
док Хелиос – Хиперион влада са оне стране
нама познатог света и зато Сунце увек
кад залази, у смирај дана, пурпурну одећу носи

к'о знак краљевске части коју обавља докле
руменопрста Зора из постеље не устане своје
те нови започне дан те Хелиос не влада више
већ мора небом пловит што посао напоран јесте.

Мудро ројећи речи и мачак Анакс несѝаје у мраку. Поѝѝуно заѝамњење.

ПАУЗА

Сцена исѝа само ѝод ѝуном свеѝлошћу дана, Дуѝонѝ, Калхас, Ахилевс и Несѝор излазе из својих шайѝора и ѝроѝежу се.

- ДУГОНГ: *(Обраћајући се једном млађем раѝнику)*
Отрчи момче, донеси хладног печења оног
што преостаде од гозбе и две мешине вина
скамандарске руменике и москатнога самошанина
јер грех је такво трошити вино за преливање мяса
док слатко на ражњу цврчи ратничка радујућ срца!
- НЕСТОР: Дугонже, твоје речи мудрошћу Олимпа зраче
после напорног сна ничега лепшег од хране
да нам окрепи тела и радост срцима пружи.
- АХИЛЕВС: Мене окрепит може само мачева звекет
а срце се радује моје само кад победим неког
Тројанца довољно лудог да насрне на мене.

Дуѝонѝ већ навелико једе не обраћајући ѝажњу на Ахилове речи. Мачор Анакс се наѝло ѝојављује.

- МАЧОР
АНАКС: Вести имам за вас што никад наслутили не би!

Сви се окрећу ка мачору осим Дуѝонѝа који и даље мирно једе.

- МАЧОР
АНАКС: Тројанска је шчепала стража Атрида и Хрисеиду.
- АХИЛЕВС: Боље мачке да су га прождрале но што у ропство
паде!
- МАЧАК
АНАКС: Не баш, јер утече одмах из Пријамовог града.
И то не сам, већ водећ девојку лепу са собом.

- АХИЛЕВС: Дакле вешти је Атрид спасао Хрисову кћер од срамотнога ропства – збиља је велики јунак!
- МАЧАК
АНАКС: Не видех Хрисеиду већ Пријамову Касандру у црну да улази лађу која отплови одмах
- КАЛХАС: Он сада ка златној Микени плови и радује се и не слутећи јадан ка црној смрти да хрли.
- АХИЛЕВС: Зар ће га прогутат' ждрело хучнога сланог мора.
- КАЛХАС: О не, срећно ће стићи, ако то зовемо срећом до своје златне Микене али само да тамо окончача живот свој од секире ил' мача на трпези ил' постељи брачној, то сад сигуран нисам. Секира, мач – свеједно, даху ледене смрти Атрид измаћи неће јер та га судбина чека још од онога часа када ветрова зарад он кћер жртвова своју на широкој Авлиди.
- АХИЛЕВС: Кад вереницу је моју у мрачан послао Хад он је судбину своју запечатио дакле?
- КАЛХАС: Да, баш управо тада и зато чека га смрт јер освета ће мајке крвава веома бити још појачана жудњом спрам љубавника свог.
- Дузонџ, најзад, прекида доручак и лежерно добацује.*
- ДУГОНГ: Кажеш, Калхасе мудри да не гине Атриду секира или мач – то значи заправо ово: мач је оружје мушко и мачем Егист ће њега у брачној постељи убит иако сада слутим да ће му Клитемнестра ипак пресудит прва – њена је мржња јача управо из разлога двојног који нам објасни Калхас, пророк ахајски мудри. На мач несвикла жена ће радије секиру оштру за дело изабрат своје те тако ће Агамемнон окончати свој живот к'о белозуби вепар на трпези, у локви румене крви и вина. Ако измакне томе Егистов дуги мач пробуразиће њега у мекој постељи брачној. Како било да било спаса Атриду нема на један ил' други начин у леден сићи ће Хад код Господара многих и кукаће му сенка што боље погин'о није на пољу тројанскоме од копља тешког ил' стреле оштре к'о стршљен ил' оса.

АХИЛ: О Фебе подари мени јуначку неку смрт
на бојном пољу од мача, копља ил' стреле оштре
слутим да задњем решењу некако најближи јесам
јер тешко да неки ће јунак тројански се осмелит
да ми на дохват мача дугачког некако приђе
а копља се плашит не морам јер сам веома хитар
и чврст је мој штит из много слојева кован
али подмукла стрела долеће из даљине
и угледат се не може догод не буде касно.
ал' шта је – ту је, што кажу, судби се измаћи не да.

И ипак, у невеселом разговору, окончава се други чин.

КРАЈ ДРУГОГ ЧИНА

ТРЕЋИ ЧИН

Сцена испја. Ноћ, чује се хук сова и зрикање зрикаваца, на сцени је само хор нераида.

ХОР: Хору је најлакше увек кад је на сцени сам кад се не мотају други јунаци – сметењаци као што некада беше док обичаји ти нови још завладали нису, те искористимо стога ову повољну згуду да гледаоце наше уведемо у Хад да чују шта ће се збити са Агамемнон Атридом и Ахил Пелеидом. Почујмо прво краља премоћне Микене златне:

АГАМЕМНО- *(Испја као живи Аџрид али одевена у огледала)*
 НОВА СЕНКА: О почујте јунаци тужну судбину краља најмоћнијег на свету Агамемнон Атрида! Нити је мени Посејдон упропастио лађе олују дигавши страшну нит' ме непријатељи на копну убише силна него ме подли Егист и жена неверна моја послаше амо у Хад. Кући ме дозва својој те ме у току гозбе к'о вола на јаслама закла – таква ми беше смрт, жалосна за јунака! И моји другови беху заклани немилосрдно к'о вепрови очњака белих када се закољу за свадбу, гозбу или за славље каквога великаша. Ви сте видели много поубијаних људи у двобоју ил' рату, некој жестокој бици, ал' би ти ратничко срце ипак плакало тужно да си нас видео како лежасмо у дворани гостинској, преклани сви! Крв је одасвуд текла, румен бејаше под од крви и руменог вина, пехари преврнути трпеза препуна јела! Жалосно кукање зачух Касандре, Пријама кћери, што Клитемнестра злобна крај мене секиром уби! Иако лежах на поду у муци, смртноме ропцу, руку ка мачу пружих, а она, бестидна жена, утече, побеже бедно, очне ми не склопи капке, нити ми затвори уста! Ничег скотскијег нема, беднијег, бесрамнијег од жене која је дело смислила ужасно такво да свог убије мужа, са којим проведе младост! заиста, мислио сам, да дому своме се враћам

на радост дечице моје и млађих свих које волим
ал' ова пакосна жена осрамоти и себе
и сав нежан род свој – ма како честит био!

ХОР: А сада почујмо дичног Ахила Пелеида
најсилнијег од свих што кренуше на Троју:

АХИЛЕВSOVA *(Такође одевена у огледала)*

СЕНКА: Чудно је како јунак мишљење промени своје
чим с осунчане земље у мрачан упадне Хад
тада сам хрлио к смрти у сваком двобоју љутом
а сад бих волео више под јарким живети сунцем
макар надничар био сиротом сељаку неком
него у мрачном Хаду мртвима да будем краљ!

АГАМЕМНО- Шта велиш Ахилевсе, да се помиримо, најзад
НОВА СЕНКА: да макар у мрачном Хаду будемо пријатељи
када то умели нисмо под јарком светлошћу сунца?

АХИЛЕВSOVA Заповедниче дични ахајске војске под Тројом
СЕНКА: дођи да загрлим тебе у Хаду кад нисам на земљи!

Сенке безуспешно покушавају да се загле јер им огледала смењају и збуњују их.

ХОР: И зато гледаоци наук, да ово вам буде
на земљи вам пријатељ треба, у хаду је касно за то!
А сад нам остајте здраво јер је представа ова
до свога краја дошла, остајте здраво, јунаци!

– КРАЈ –

Едуард А. ДАЈЧ

БРИСЕИДА ИЛИ ФАРАОНСКИ ПСИ
ДРУГА ТРАГЕДИЈА ТРОЈАНСКЕ ТРИЛОГИЈЕ

ЛИЦА
(По редоследу појављивања)

ДУГОНГ – дебео, брадат – 60 година

БРИСЕИДА, девојка – 15 година

ХРИСЕИДА, девојка – 15 година

ДЕДА-КОКИЦА, дебео, брадат – 45 година

АХИЛЕВС, мирмидонски краљ – 40 година

АГАМЕМНОН, Анакс – предводник – 45 година

ОДИСЕВС, итачки краљ – 45 година

ПОЛИОРКЕТ, митски јунак – 45 година

ХОР НЕРАИДА – седам до девет девојака

РАТНИЦИ АХАЈСКИ – 20-ак људи

СЦЕНА: Бели шатори и црне лађе скупљених једара и спуштених јарбола. Жамор ратника. Коља у купама. Штитови окачени о коље палисада. Лекари и помоћници повијају рањенике. Коњи се тимаре а мачеви и оклопи чисте од крви и прашине. Горе ватре. Припреме за гозбу. Понеки зарже коњ.

НАПОМЕНА: Уткани делови првог певања Хомерове “Илијаде” су према најновијем преводу Едуарда А. Дајча.

ПРВИ ЧИН
ДВЕ НИМФЕ

Сцена – као у ојису (шајтори, лађе, раници, хук мора...)

- ХОР: О махнитости, музо, певај Ахила Пелеида проклетој, што загорча животе необузданом Ахајцима и многе душе у леден отера Хад те трупла њихова сада гозба су лешинара орлушина, псина, хијена – то воља Зевсова беше откако се у коштац дограбише божански Ахилевс и Агамемнон Атрид, Анакс – краљ предводник људи, међ јунацима лав – међ лавовима јунак. Ко их од богова гурну, чија то сплетка беше? Управо с Делоса онај синак Зевса и Лете што га породи мајка у получучећем ставу све за палму држећ, те овај испаде лако као што обично бива при положају таквом јер је погоднији много од лежећега оног...
- ДУГОНГ: Јесте ли девојке ви озбиљан хор Нераида у трагедији овој, ил' Илитије можда те породилству сада поучавате све нас.
- ХОР: Опрости, занесмо се, женска се срца наша при порођају гану, те претерасмо стога дакле, где смо то стале, аха, код Светлећег Бога...
- ДУГОНГ: Није Феб “светлећи” Бог већ “обасјани, светли” иста се реч користи да означи и светлост и човека разлика је у роду – за светлост средњи а за мушкарца мушки, зато скратите причу јер сви знају за њу!
- ХОР: *(Насијавља увређено и брзо)*
Атрид увреди Хриса, Хрис позва Аполона,
Аполон позва кугу, куга позва Ахајце,
Ахајци позваше пророка, пророк позва Атрида,
Атрид Ахила прозва те тако заваде поче.
Да л' задовољан си сада Дугонже вођо наш?
- ДУГОНГ: Управо тако треба епски скратити пролог. Та зар губити време на непотребне детаље: руменообразну Хрисеиду одузимају Атриду и враћају је оцу; руменообразну Брисеиду одузимају Пелеиду и предају анакс Атриду.

Ахил се инати после докле не буде касно
 те му Патрокле гине, те он Хектора после
 у леден отправља Хад а старац Пријам га моли
 да тело му сина преда да га не једу псине
 и лешинари разни, супови беле главе и
 орлови брадани да не помињем вране,
 гавране или свраке, сву ту братију скупа
 што лешинама се храни те нам очисти земљу
 и само кости се беле под месечином ил' сунцем
 на бојном пољу после те стога бојеви нови
 могу започет тада да би орлушине, псине
 имале шта да једу кад поново огладне.
 И то је једино битно а не душевно стање
 јунака маљавих груди или, помагај Зевсе,
 сва та расположења разних јунакиња драме
 руменообразних оних Хрисеида ил' Брисеида!

ХРИСЕИДА *(Наљло се ѿојављујући, истии ѓлас)*

И БРИСЕИДА: Ти појма Дугонже немаш шта трагедија јесте!
 Управо душевна стања мора испитат она
 што из агона драмског произилазе снажно.

ДУГОНГ: Пих, душевна стања кога занима то?
 Још неког јунака – разумем, ал' јунакиња оних
 руменообразних, младих – то не занима никог!

БРИСЕИДА: То ти је највећа грешка коју, Дугонже, чиниш!
 Пођи од мене само: бит' љубавница јунака
 к'о што је Ахилевс, највећи, најлепши ратник
 целе ахајске војске а после предата бити
 неком дроњавом краљу, Агамемнон Атриду,
 то трагедија је права да веће не може бити!

ХРИСЕИДА: *(Нервозно је ѿрекидајући)*

О каквом “дроњавом краљу” ти то, девојко, збориш?
 Та Агамемнон је муж што само се пожелет може –
 страстан, мужеван, снажан, љубавник неуморан.
 Једва се отргох оцу и чим започех живот
 љубавни, с правим човеком, моме ме враћају оцу-
 то трагедија је права, не, Брисеидо, та твоја,
 јер твоја је промена мала, промена љубавника,
 тешко приметљива, збиља, само у боји косе
 и мушких, на грудима, маља, од плавих црне ћеш имат
 да ти голицају дојке, док мени се ускраћује све
 јер ме враћају оцу – не љубавнику другом!

Не би сметало мени да Атридово место
Пелеид заузме дични, промене увек су добре,
јасно корисне нама, незрелим девојкама,
само на такав начин ми љубавнице праве
једном можемо постати својега роду дика.

ДУГОНГ: Изванредна идеја на памет паде ми сада
кад зачух ти крилате речи премудра Хрисеидо!
Пошто је основни проблем махнитост Пелеида
која ће обузети њега кад Брисеиду му отму
то се спречити мора на овај управо начин:
на вама је, руменообразне, да промените мит,
тројански, крвави рат – да с мање крви буде
и то веома лако, с променом љубавника
ви збуните све, нестане разлог за гнев
махнитог Пелеида, и град ће, Пријамов пасти
са много жртава мање него што слути Хомер.
Пристајете ли децо на мудро решење ово?

ХРИСЕИДА *(У један глас)*

И БРИСЕИДА: Дугонже пристајемо на сваки предлог твој
посебно овако мудар. Нама је велика част
да жртвујемо се сада за спас ахајског рода
и заклињемо се Фебом да биће све како кажеш.

ДУГОНГ: *(Задовољно њрљајући руке)*

А сад позовите брзо, Деда Кокицу славног
љубавника и мужа да вам објасни добро
шта вам чинити ваља јер он је велики зналац
Афродитиног посла пошто је свештеник први
једног прастарог култа чувене Паук-Бабе,
учитељице жена и људи клонулих духом.

ХРИСЕИДА *(У један глас)*

И БРИСЕИДА: О паук, причај нам, баби, учитељици жена!
За њу још нисмо чуле, иако, премладе нисмо.

ДУГОНГ: Онда нека из хора, најмлађа, отрчи сада
до Скамандарске реке, до највеће жалосне врбе
јер испод огромне крошње митски се одмара јунак,
Деда-Кокица славни, тиха патња свих жена!

*Цео хор зажди према Скамандарској реци и несјаде са сцене, цичећи “ја
ћу, ја ћу!”*

ДУГОНГ: Оволику ревност дуго већ видео нисам.
Ал’ започет причу треба о деда-кокици славном.

Оном што епопеје прастаре познаје добро
мило срцу ће бити што поново слушаће ово.
Оном што само зна за две новије оне
срце ће певати сад од среће, радости силне!

*Дуџонџ им џовори сада одломке из “Арахномахије” ѡрвоџ ѡевања из “Хе-
ројскоџ хексабиблона” док девојке усхићено слушају уз ѡвремене уздахе
или кикоѡање. Сунце руменилом обасјава обалу а својом рђом море док се
ѡлако, са доласком ѡаме уѡишава Дуџонџов џлас.*

КРАЈ ПРВОГ ЧИНА

ДРУГИ ЧИН
ФАРАОНСКИ ПСИ

Сцена – истиа, са поочейка йрвоџ чина, хор се врайшио носећи на шййййу Деда-Кокщу.

ХОР: Задатак испунисмо свој – доведосмо јунака
вештине љубавне znalца да нимфе поучи наше,
да двојицу приволе ону да љубави замене своје
говори беседниче, крилате нек твоје речи
просветле умове наше и разгале нам срца!

ДЕДА-
КОКИЦА: *(Премореним али значајним џласом)*
У подухватима таквим реч ће вам следити дело –
опасност у оклевању јесте и зато чините ово:
чим вам испричам све што се радити мора
ка шаторима краљева брзо отрчите тад,
Брисеида у Атридов, Хрисеида у Пелеидов,
скините све са себе те им постеле грејте
док не врате се јунаци, са гозбе, троми од вина.
Чим они у постеле легну, женски ће осетит мирис
к’о кошутин ловачки пси, ил’ антилопин, газелин
кад фараонски пси са много осете хвата,
а одмах после топлоту младога женског тела
потом једрину и млечност распупелих дојки,
чврстину дупета тврдих, врелину усана влажних
и горњих и оних доњих, што је битније много.
После преслатке ноћи ко ће се бунити још
кад руменопрста Зора љубавни пробуди пар
обелоданивши тако о којој је девојци реч.
А тада реците њима да одувек маштале јесте
баш за таквим јунаком који је, сад, поред вас,
кудећи предходног оног са којим губисте време.
О љубавницима старим увек причајте лоше,
ал’ претериват се не сме то увек утисак квари
и увек имајте мере, јер сујетни су мушкарци,
свако за себе мисли, у то је уверен тврдо,
да љубавник најбољи јесте, али глупаци нису
те ће им сумњиво бити ако кудите много
њихове предходнике и још ће им сумњивије бити
да можда нећете сутра о њима причати тако.
Ако се држите овог што сам вам рекао сада
проблем ће решен бити у току наредног јутра,
нико и ништа више Ахајцима стајати неће
на путу према слави – разарању тројанског града!

Хор усхићено иџра а две нимфе, Хрисеида и Брисеида, ѓрле Деда-Кокицу који их, невољно, одџурује од себе.

ДЕДА-КОКИЦА: Бежите на задатак, док сам још добре воље
јер ако ми се страст, титанска, пробуди сада
ништа од вашег посла – пропашиће тужно Ахајци!

Хрисеида и Брисеида невољно одлазе и машу а Дуџонџ и Деда-Кокица ѡочињу да сѡремају ѡечење, ѡо Хомеровом рецеѡију увијајући овчеје череке у ѡрбушну марамицу и сало ѡредходно најравивиши ражњиће.

ДУГОНГ: *(Прилажећи ѡечењу)*
Разне сам спремио траве да обогатим укус
тужног маторог овна сигурно рођака блиског
Хелиног брава оног чије је златно руно
узроком било мита аргонаутског, славног
у ком је, Здравко, наш друг, на самом почетку мита
на Лимносу винородном, са Ипсиилом зач'о
два сина, Тоаса, Евниоса чији се синови
овде на пољу тројанском за част и славу боре –
“Мали је, ето, свет” к'о што би рекле бабе
које никада нису из свога изашле села.
Рузмарин, оригано, мајчину душицу, лорбер
све ћу ставити вешто старачки сузбити воњ.

ДЕДА-КОКИЦА: *(Сѡречавајући ѓа у ѡој оѡасној намери)*
Опет претерујеш друже са тим травкама твојим.
Остави мене да радим па ћеш лизати прсте
како мишеви кажу када у рупу продру
епирског тврдог сира што га Киклопи праве.

ДУГОНГ: *(Помирљиво)*
Ради, Кокице, ради, печења ти си краљ.

Осѡали раѡиници, Ахилевс, Аџамемнон, Одисеј као и ѡророк Калхас и мудри Несѡор долазе ѡривучени мирисом.

АХИЛЕВС: К'о кад фараонски пси осете кује воњ
те у чопору сви на несрећницу навале
тако сада и ми нахруписмо на печење
иако, како видим, треба чекати још
да череци печени буду, Фебу за жртву, реш.

ДЕДА-КОКИЦА: Ово што кажеш за псе истини ближе је више
но што замислит можеш – слутим да страсти све
своје утолићеш ти ове бескрајне ноћи
“кад Небо са Земљом се спаја плодећи тако њу”

како то каже песник кад га надахне Муза.
Зато предлажем сада ражњиће једите прво
скупа с кавурмом овом што је припреми Дугонг
са чаробним травкама својим које је набро сам
на белој критској гори управо поред шпиље
у којој су Зевса крили од беса суровог Крона
Курети буком својом да прождран не би био
к'о овчје печење ово које ће ускоро, авај,
само бутна кост би та ал' ипак и спомен леп
херојских нам стомака на ову бесану ноћ.

АГАМЕМНОН: О каквој бесаној ноћи стално говориш сад?
Да л' нешто кријеш од нас или се можда хвалиш
вештином симпозиарха што ти се порећи не сме?

ДУГОНГ: *(Помажући Деда-Кокици који се збунио)*
Бесане увек су ноћи кад се скупе јунаци
на гозбу и разговор мудри где хрскаво кида се
печење, румено точи се вино и речи крилате роје.
Такве се, Атриду, ноћи увек бесаним зову
за разлику од оних, без доживљаја оваквих –
те глуве ноћи се зову, у њима бити је тужно.

АГАМЕМНОН: Тачно је, Дугонже, брате, тужне су “глуве ноћи”
како то лепо кажеш када у глувој тишини
своје ослушкујеш срце како у грудима бије,
док ти се крилате мисли ковитлају по глави
а неспособан си тада да их избројиш јасно
да кажеш шта те то тишти да своју разумеш муку.

ОДИСЕВС: *(Грабећи још вруће комаде њечења)*
Никад досад те нисам чуо да мудро збориш –
и то је у прилог тврдње да ово је “бесана ноћ”,
како Кокица рече, пошто печење овакво,
такође, никад до сада, у уста ставио нисам –
о радоваће се Феб због жртве ове веома!

Сви навалише на њечење док им хор налива руменоџ вина.

ХОР: Тако започе ова дугачка, “бесана ноћ”
ако све протекне добро, јутро нас лепо чека.
Сад ћете чути песму из славног “Хексабиблona”:
“Певај ми музо о дичном, хероју славном оном
Полиоркету моћном који са Дугонгом мудрим
учитељем свих људи, поведе Деде и Људе
у путовања далека и митске бојеве, славне.

Сви се вратише срећно, у домовима су својим,
сви сем двојице оних њихових предводника.
Тела им нашли нису да погреб им приреде славни
и смире да несрећне душе по Ахеронту не блуде.
Прича се да су прешли преко Бездана Тамног
и да у Плавој Земљи сад њихов одзвања смех
и роје крилате мисли. Ко сад упознат жели
како се вратити може из оног Бездана Тамног
нека се придружи нама уз звуке китаре миле..."

АХИЛЕВС: Причај нам Дугонже мудри, како се вратисте ви
преко Понора Тамног, пошто слутим да мени
пут исти ускоро следи те се припремит морам.

ДУГОНГ: О томе нек прича вам овај што сад управо стиже!

Полиоркеј нагло улази у освейљен круг уз овације.

ПОЛИОРКЕТ: Нећу губити време, прво да поједем нешто
јер, збиља, страшније муке од глади, заиста, нема.
Истину рече песник "стомак не памти много
пређашње благостање" и зато вина ми дајте,
и ребра печена она, од бута волим их више!

*Пошио је уиолио ѿрву глад Полиоркеј зајочиње да ѿева "Тарѿаријаду"
из "Херојског хексабиблона" ѿочињући од средине, ѿо обичају новом.*

ПОЛИОРКЕТ: *(Оѿивара свиѿак ѿаѿируса и ѿевајући чѿѿа)*
...И тако тражећи вечно, што лакши пут из Хада,
остадох веома дуго на обали Ахеронта влажног
да старе дочекујем зналце што спуштају се Стиксом.
Дочеци мучни ми беху, досадне много су сенке,
гледају тако мутно и блуде тако тупо
ишчекујући стално, злурадо, неког свог,
да вести одоздо чују и црне се напију крви
да после свега тога опет наставе, вечно,
без наде лутање своје по влажном леденом Хаду.
Идеја тада ми моћна затрепти у срцу моме:
ако се већ из Хада, за сада, вратит не могу,
из Тартара ћу, слутим, изаћи много лакше
јер тамо ћу ја мудар са Титанима тупим
савез учинит снажан те им предводник бити
јер они иако силни памети немају много –
да, излаз одатле ћу наћи, у то уверен јесам
на листу се чекања јавих и када мој ред дође
приступих Хаду – Плутону на пристојанм учтив начин

замолих га ја тада да ме у Тартар баци,
ал' он се ражести на ме рекавши да подземљари
за Тартар дубоки нису, већ само Тритони, Медузе,
Титани и разни Бози што власт изгубише своју.
ал' његова судбина јесте да такве ко ја трпи.
Ја се не збуних зато те га запитах зашто
не враћа ме на горњи, осунчан, досадни свет
кад непожељан сам овде, у Тартару и Хаду
он ми одврати тад да остат у Хаду морам
кад сам већ доспео овде и да тумараћу вечно
док Ахеронта буде и црни док тече Стикс
и докле обичај јесте да отуд повратка нема
за много веће јунаке а не за мене, дрског.
Ја ливади вратих се својој и ум напрегох јако
и схватио сам да мене омрзнут мора Хад
те ће ме тако у гневу у дубоки бацити Тартар
искористивши тако, одсуство његово једном,
иако само сенка Персефони приступих смело
и удварат се почех те се изненади она
што као немоћна сенка ја још смелости имам
да од ње љубав тражим када због страшног мужа,
то ни сам Зевс не сме. Допаде јој се храброст
и говорљивост моја јер, иако, сенка јесам
мој језик је сада још бољи – богиње моћне и жене,
ушима својим љубе и дрскост цене много.
Тако ја бестелесан телесно уживат почех
у загрљају њеном јер што се тела тиче
Персефона га моћна за два довољно има
пошто је богиња права а оне гломазне јесу.
Има ли смисла сада из слатког да одем Хада
кад љубав моју сам срео, живота ил' смрти моја?
Тако ја лежим још увек, на ливадама влажним
Ахеронта ми родног, смишљајућ како да продрем
на горњи, сунчани свет. Ако Хад сазна за нас
издржати он неће и у дубоки Тартар
уверен сам, баћиће мене, ал' како сада да издам
Персефону ми драгу, љубав да ускратим њој
и аристократски, часни љубавни кршит завет
да се о љубави светој унаоколо прича.
Нешто смислити треба на неки згодан начин
Персефону ја морам љубоморном учинит –
жене су опасне тада камоли богиње моћне,
али са којом и како јер овде жена нема

ни нимфи ни девица милих а од богиња само Персефона је ту јер не рачунам Керe, Ламие и наказе сличне. Женских је сенки много али за такву жртву ипак способен нисам надам се смислићу нешто, наду изгубит нећу. Наједном сетих се мудар да сваког пролећа овде по своју прелепу кћер Деметра долази плодна. Реших да снагу скупим и да са божанском мајком исту учиним ствар. Успешан бејах у томе и устрептело чеках сав Персефонин грех, ал' она када ме виде да њену милујем мајку не наљути се уопште већ обрадова се много, веселим повика гласом: о мајко драга и лепа дивно што срећна си најзад, сада се мајчице мила враћати нећемо горе кад нам је у слатком Хаду сав силни љубавни плам. Остави тужну Земљу, нека опусти цела, без рада и плодности твоје кад на њој нема јунака што силно воleti могу к'о Полиоркет силни, најмужевнији што је од богова и људи..."

АТРИД И АХИЛЕВС: *(У један глас)*
Ама претера бре! "Од богова и људи што најмужевнији јесте". Доста певања тог!
Има и других ствари на Земљи изузев песме.

ОДИСЕВС: *(Одушевљено)*
Настави митски друже, морамо чути крај!

Сви остали јунаци, сем оне двојице, и цео хор се слажу да Полиоркеи мора да оконча ѿсму. Он, невољно, насћавља, али је чииа брже.

ПОЛИОРКЕТ: "...Тако ја сада морам жене да трпим две а летњег распуста немам – морам прекинут то ка Авитосу ћу кренут и сакрит некуд дубоко где ме похотне оне богиње наћи неће. Управо кад сам крен'о ка Авитосу да пођем Хадово бесно лице у води угледах тад. О бедна гњидо од сенке, страшним повика гласом, зар породицу си моју дрзно да рушиш ти? И довољно ти није што Персефону јашеш већ си и часну мајку завео речима својим! Не стигох да одговорим, кад већ запита мене, ни у воду да скочим, већ се у Тартару наћох! Тартар и није грозан како то многи мисле, од Хада много је лепши а посебно од оних

ливада Јелисејских где досадно је много.
 Овде се богови разни синови богиње старе
 Титани радују стално лоптајућ, се са стењем
 и неслане збијају шале са придошлицом ко ја.
 Није ми требало много Титане да убедим
 на горњи да кренемо свет и срушимо Олимпа моћ.
 Тако углавом и беше. Победисмо ми лако
 јер су богиње све на нашој стајале страни
 чувши од мајке и ћерке лепих речи о мени
 те помислише мудре кад је к'о сенка мог'о
 колико ли ће тек сада са телом моћан бити.
 Добро су мислиле оне, заиста беху у праву,
 те тако ја сада седим на старом Зевсовом трону
 држећи поред себе Херу и Персефону,
 Деметру и Афродиту, Лету и Артемиду.
 Додајте к томе и нимфе, дриаде и ореаде
 наиде и нераиде, те војску океанида,
 и поред свега тога Ермисов нежан поглед.
 То није живот за мене у Хаду скрити се морам!
 Ал' тада на ум ми пада да излаза отуда немам
 бесмртних постадох сад а јасно рече Прометеј
 кад га с Кавказа скинух да после мене неће
 нико Олимпом владат јер ја бејех та тајна
 због које трпеше он да јетру кљују му орли
 а медведи табане лижу. Наду ипак не губим
 смислићу нешто ваљда и са олимпског трона
 побећи некуд далеко где неће никад ме наћи
 ни Хера, ни Персефона, ни богиње, ни нимфе
 ни лабудице, ни кошутице, тек тако да се зна
 да Полиоркет громовник и земљотресац моћни
 не одустаје од бега, али ми времена треба
 решење неко да смислим – слутим да сам близу.

Овације поздрављају завршењак “Тартиаријаде”. Јунаци празне куће руменог вина а Ајрид и Пелеид, због повређене сујејне иију више од свих и устају ше одлазе, ишкурајући се достојанствено, ка својим шатиорима.

- ДУГОНГ:** *(Кад одоше она двојица)*
 Ово им стање у ком су сигурно помоћи неће
 у тешком, што чека их, послу али верујем тврдо
 да ће девојке вешто свој задатак извршит.
- ПОЛИОРКЕТ:** Не знам о чему се прича ал' то и важно није
 Дугонгу верујем мудром и нашем Кокцу милом.
 Новости имам за вас ал' ваше прво да чујем.

- КОКИЦА: Спремисмо изненађење Атриду и Пелеиду:
у постељу им стависмо нешто што очекивали нису.
- ПОЛИОРКЕТ: Знајућ, ти неслане шале могу наслутит ово:
или их балега чека камиља или брабоњци козји
ил' им је магарац неки по постељама пиш'о?
А можда си и напредово и нову смислио пакост
што се не да наслутит, ајде, Кокице, признај!
- ДЕДА-
КОКИЦА: *(Увређено)*
За бившег бога ти си пророк веома слаб –
не погоди баш ништа. Нити им балегу ставих
нити брабоњке козје нити је магарац пиш'о,
у постељи их чека најлепше изненађење
за сваког дичног јунака кад се са гозбе врати.
Руменообразне оне девојке чекају њих,
али им промених места што они приметит неће
док руменопрста Зора не разбуди их полако.
- ПОЛИОРКЕТ: Изгледа нисам чио, та путовања далека
отупеше ме мало – опрости, Кокице, друже.
Мораћу се одужит свима овде на броју.
- ПОЛИОРКЕТ: *(Пуни њехаре свима ња и хору и наздравља)*
Нек се у овом вину глупачке утопе речи!
Нека вам подухват смели успе и сад к'о увек!
Нек више не горе ватре, мртвачке страшне црне,
већ само оне за гозбу, за славље због пада Троје!

Сви наздрављају док свейла се њојџуно ѓасе.

КРАЈ ДРУГОГ ЧИНА

ЕПИЛОГ

ХОР:

Све се управо збило онако како су Дугонг и деда Кокица мудри смислили, предвидели. Атрид је пресећан због љубавнице нове, а Брисеида још више те су јој образи сада руменији но пре. Боголики је Ахилевс на седмом, што кажу, небу, а нежна Хрисеида на седаманестом чак, због чега се њен отац радује као дете јер ко се радов'о не би да Ахилевса боголиког за свога зета има. И зато, гледаоци, немојте губити наду ни у најгорем часу кад све вам се чини узалуд – питајте Дугонга мудрог или Кокицу смелог, кад они дају вам савет, спроведите га у дело. Кажете нема више митских јунака таквих к'о што је мудри Дугонг и дични Кокица смели? Верујте, нисте у праву – док год је слободних људи биће и Дугонга мудрих и деда Кокица смелих и свих митских јунака из овог тројанског боја. Они нека вас воде а не млитавци неки без мозга, без срца, без лица који владају сад. Кад куцне избора час глас ви Дугонгу дајте или Кокици смелом да смех се, слободних људи заори са свих страна због задовољства и среће. Представа. тако је ова до свога краја дошла а она велика, друга којој је држава сцена сада започет треба – зато на изборе сад!

КРАЈ

Едуард А. ДАЈЧ

ПОНДИКОДЕМОН ИЛИ
АНТРОПОМИОМАХИЈА
ТРЕЋА ТРАГЕДИЈА ТРОЈАНСКЕ ТРИЛОГИЈЕ

ЛИЦА
(По редоследу појављивања)

ДУГОНГ – дебео, брадат са лабрисом – 60 година

ХРИС – свештеник Аполона – 70 година

АГАМЕМНОН – врховни краљ – 45 година

ОДИСЕВС, краљ Итаке – 45 година

АХИЛЕВС, краљ Мирмидонаца- 40 година

КАЛХАС – пророк – 50 година

НЕСТОР – краљ Пилоса – 70 година

РАТНИЦИ АХАЈСКИ – 20-ак људи

ХОР НЕРАИДА – седам до девет девојака

СЦЕНА: Бели шатори и црне лађе скупљених једара и спуштених јарбола. Жамор ратника. Копља у купама. Штитови окачени о коље палисада. Лекари и помоћници повијају рањенике. Коњи се тимаре а мачеви и оклопи чисте од крви и прашине. Горе ватре. Припреме за гозбу. Понеки зарже коњ.

НАПОМЕНА: Уткани делови првог певања Хомерове “Илијаде” су према најновијем преводу Едуарда А. Дајча.

ПОНТИКОМАХИЈА
– Борба хероја са пацовима –

Сцена – као у њредходне две, шатџори и лађе на морском жалу.

- ХОР: О махнитости, Богињо – Музо, певај, обостраној:
Ахила Пелеида и Агамемнон Атрида, проклетој,
што загорча животе дугокосим Ахајцима
маљавих груди и ногу, бедара и дупета чврстих...
- ДУГОНГ: Доста, претерасте бре, крените одмах на ствар 5
почните, како се каже, нагло из средишта ствари
као што обичај јесте, као што остали раде.
И немојте нипошто више распириват' у мени
давнотаборављено, угашено угљевље страсти.
Ако то поновите још једном – заменићу вас 10
и то са хором мушким баш по опису вашем!
- ХОР: *(Зајлашено замуцкујући)*
И махнитост та двојна многе јуначке душе
у леден отера Хад те трупла њихова сада
гозба су лешинара, орлушина, гаврана, врана
белоглавог супа, орла – брадана, кондора краљевског 15
оног са снежних Кордиљера у земљи Атлантидиа
који долете амо, на вест о крвавом рату,
пошто кондори рано, још у основној школи,
науче да је увек рат извор њихове хране...
- ДУГОНГ: То ми се, Полиоркета ми сунчаног, допада много 20
само наставите тако миле пратиље моје!
- ХОР: *(Охрабрено и бодро)*
Птице на гозби својој, дуго не беху саме
јер им се придружи друштво, све звери из рода паса,
шакали, хијене разне, пегаве, пругасте, беле,
црни афрички пси, вуци и лисице снежне, 25
а богме дође и динго, аустралијски дивљи пас...
- ДУГОНГ: Нису тада постојали дингоси већ торбарски пси.
- ХОР: *(Поклони се, уз извињење)*
Прашћајте господару, ...торбарски дивљи пас
из Велике Јужне Земље где Антиподи живе,
они што немају руке већ кратка перјана крила,
на једном стопалу скачу и дивовски краси их уд...

- ДУГОНГ: Само тако децо моја и очас ће пасти Троја!
- ХОР: *(Громогласно, раздражано)*
... Сатирски краси их уд, модроцрвене боје
ал' ипак о томе потом у нашој сатирској драми.
- ХОР: *(Наставља са измењеним, значајним гласом)*
Прича се, наслућује се, да Зевсова воља то беше
од часа кад се у коштац дограбише двојица силних
божански Ахилевс и вођа Агамемнон Атрид,
међ, јунацима лав – међ, лавовима краљ.
Ко их од богова гурну, чија то сплетка беше?
Увек нечија сплетка узрок је крвавог рата
јер је и говор сам, између људи наст'о
не ради крилатих речи што носе идеје у себи
већ ради сплетака само, те сплеткароша увек
тражити помно треба јер они су узрок свог зла.

Дугонг замислијено клима гласом у знак одобравања.

- ХОР: Управо с Делоса онај Зевсов и Летин син
кога породи мајка за палму се велику држећ'
и који, чим паде на земљу, устаде и повиче:
“Од сад ћу Зевсову вољу прорицат' само ја”.
То прастара жеља беше свих сплеткароша редом.
Прича се да је повод био управо овај
што сад се приказује вама – ево га долази Хрис!

*Хрис, Фебов свешћеник, свечано ходајући, држи са обе руке златни
рамбдос, чворновати ишћай пошкресаних жрана са златним илочицама
окованих сребрним клиновима а на пошкресаним су жранама златни Ајо-
лонови венци од златног лорбера који се не користи за јело.*

- ХРИС: О синови Атрејеви и сви ви ратници дични,
вама су богови с Олимпа дали да згазите Град
да сравните га са земљом и да на ледини тој
детелина никне за пашу дугорогих крава ваших,
и домовима да се вратите безбедно сви
јер ако не послушате мене грдни ће бити јади
неки ће дуго тумарат' докле не виде дим
што им се вијори из дома а друге ће њихове жене
заклати или на гозби, или у постељи брачној
које сад греју други, јер девет година прође –
која ће жена чекат' мужа свога толико?
Откуп примите овај, Фебов заветни дар,
што скупочен је збиља – биће злата за све
и кћер ми вратите милу – тужно је мени без ње

Ахајци весело заграјаше и одобрише оӣкуй̄ али се Аӣрид А̄гамемнон ѿо̄ме ус̄иро̄ӣши.

АГАМЕМНОН: Ко те је, старче, звао, да нам проричеш зло и клањем на гозби претиш, када је познато свима да жене верне су наше – моја би Клитемнестра радије убила себе но што би се другоме дала...

ОДИСЕЈ: *(Прекидајући Аӣрида)*
Ипак размислити треба о томе што каже Хрис жене су страсна бића кадра да учине све закљих'о не би се Хадом да мене жена још чека...

АГАМЕМНОН: *(Жус̄иро̄ прекидајући Одисеја)*
Ти говори за себе – за мене говорим ја. Дакле, безуби старче, торњај се, кући иди и памет, деда, у главу, и добро утуви ово што ћу ти једном рећи а понављати нећу: немој ни случајно више да ја угледам тебе код мојих широких лађа са бројним веслима дугим. Помоћи неће ти рамбдос ни сви ти Фебови венци кад те шчепам за гушу и истиснем ти душу! Ти Хрисеиду слатку, румених образа једрих дупета тврдог и дојки преслатких као мед никад откупи нећеш пре но што старица буде у Аргосу далеком, у двору, дању ће ткати – ноћу ми постељу грејат, губи се, старче, док можеш док сам још добре воље и док си читав и здрав!

То гневни изрече Аӣрид а за̄илашени с̄иарац̄ ѿбеже̄ ћӯике ода̄ӣле.

ХОР: Ено га, одлази старац, до жала пешчаног оде, и, гле, к'о да се моли свом господару Фебу. к'о да му чујемо речи – ево баш сада збори: "Почуј ме сребрнлуки што Хрису и Килу штитиш о господару Тенедоса, о Сминтије Пондикодемону, ако сам икада теби прелепи подиг'о храм череке бикова, коза на жртву принео теби испуни ову ми жељу – казни Данајце дрске, стрелама својим наплати моје што пролих сузе!" Изгледа да му Феб одмах услишује жеље ено падају мртви од страшне бувонске куге што црни пацови шире Пондикодемона оног пошто се сиви они још појавили нису, и ломаче се мртвачке распламсавају силне...

АХИЛЕВС: Доста, боли ме срце гледајућ мртве Данајце! Артиде Агамемнону, ако се посрећи нама празних вратити руку у отаџбину нам милу само да даху смрти, ледене, некако утекнемо, јер се куга и рат, два мрачна, страшна јахача што коње црне с крилима слепога миша јашу, удружише против нас, те нас тамане редом. Него да питамо неког пророка, свештеника или тумача снова, читача стопала, длана ил' гледатеља у боб, пошто пасуљ још увек није допр'о до нас – најбоље тумача снова, Ониролога – манга, јер снова Зевс нам шаље кроз она двојна врата, рожната и слонокоса, нека нам објасни тај зашто се Феб Аполон ражести тако на нас: да л' заборависмо можда жртву да дамо њему, да л' хекатомба би нека коза и оваца белих довољна била да Феб окане се од нас и да нас пошасти мане?"

Чим је Ахилевс сео устјаде пророк Калхас и ове изроји речи:

КАЛХАС: Прозв'о си ме да зборим, о Ахилевсе дични, због чега стрелац Аполон пламти гневом спрам нас. Рећи ћу ти, ал' прво, заклетву тврду дај да ћеш речју и делом подржат' мене сад, јер ће, то убеђен сам, разгневит некога овде што Аргејцима влада а познато је да увек краљ, к томе и гневан, од једног човека је јачи. Чак и да прогута речи које ћу изројит сада гнев ће задржат у груд'ма и зато размисли добро да ли си спреман да мене спасеш кад куцне час.

АХИЛЕВС: Безбрижан Калхасе буди, божју саопшти вољу, тако ми Аполона, коме се и ти молиш када Зевсову вољу данајском преносиш роду – почуј ме шта ћу рећи јер Ахил говори једном: До' год ми срце куца, до' год ми око сија, до' год мужеван јесам и за оплодњу спреман управо сваког часа као извидник млади, до' год по земљи ходам, до' год по мору пловим до' год по небу летим – ту већ сам претер'о мало, дакле до' год ме буде у неком облику јасном на Земљи, Небу ил' Хаду – то мени свеједно јесте, нико на тебе друже, покрај дубоких лађа подигнут руку неће, нико – ни Агамемнон што себе сматра за првог међ свим Ахајцима овде!

- КАЛХАС: Сад ми је много лакше и ништа тајити нећу.
Нит' пропустисмо жртве, нити би хекатомба
гнев Фебов ублажити могла – Атрид увреди Хриса:
те куга престати неће да коси Данајце дичне
док оцу не вратимо кћер и то без откупа још
и тек би тада, можда, хекатомба смирила Феба.
- АГАМЕМНОН: *(Говори њела њрејуноџ жучи а срца њламњећеџ ѓнева)*
Зли пророче злослутниче, од тебе никада досад
лепе не зачух речи, већ сладострасно ти увек
невоље пророкујеш, ето и сада нам опет
претиш Зевсовом вољом да нам Аполон – Феб
стално ради о глави што Хрисеиду не дадох
за рамбдос и златне венце, јер ћу радије њу
у своме двору држат' нег' Клитемнестру ону
која је додуше верна али из разлога јасног:
нико је желео није још док девојка беше
јер је превише строга, озбиљна, постојана,
а кад ми постаде жена ваљда од страха због мене
Хрисова мени је кћер од Клитемнестре лешша,
млађа и ведрија много а и ћуди је боље.
И поред свега тога ја ћу је вратити оцу
ако ће ахајском роду због тога боље бити.
Ал' зато ми спремајте дар јер није долично мени
једином остат' без плена међ, Аргејцима свим.
- АХИЛЕВС: Агамемноне дични, зашто си грамзив тако
како Ахајци сада дар да дарују теби?
На пољу блага нема, осим за мишеве жита,
већ једино у граду старог Пријама краља.
Када по Зевсовој вољи, ми освојимо Троју
биће плена за све, и зато девојку пусти –
вишеструко ћемо теби надокнадит губитак.
- АГАМЕМНОН: Боголики хероју, јуначки Ахилевсе,
немој се надати да ћеш сад надмудрити мене
та зар умишљаш можда плен да задржиш свој
а ја голих да останем руку и девојку да вратим?
Одлично, нека ми дар великодушни дају Ахајци
да ми угоде срцу, да ми ублаже бол,
а ако ми га не дају тад ћу га узети сам:
да л' твој, Ајантов ил' Одисејев можда,
то још одлучио нисам, али свеједно, ипак
никоме од свих вас по вољи то бити неће.

Ал' има времена за то – о том потом што кажу.
Сада да чинимо ово: поринимо што брже
црну и хитру лађу и спретне, јаке, веслаче
те хекатомбу и ону румених образа кћи
Хрисову укрцајмо а заповедник нек буде
краљ неки међу вама: Ајант, ил' ако хоћеш, чак ти,
Ахиле Пелеиду од кога сви дрхте и стрепе
јер син си божанске мајке, неустрашив, нерањив.

Ахил ѝросѝрели њеѝа ѝоѝледом бесноѝ бика.

АХИЛ: О похлепни, охоли, дрски, грамзиви бестидниче
како да честит Ахајац те дрске речи слуша,
па да путује дуго и да ратује смело?
Нисам допрео овде да се с Тројанцима борим
јер ми скривише нешто – нити ми отеше краве,
ни бикове, ни коње, ни кокошке ни жену,
нит' ми у Фтији плодној усеве уништише –
већ смо за тобом пошли, дрзниче, бестидниче
да бисмо, псето, теби и твоме туњавом брату
бранили углед и част, да вам се радују срца,
на пољима Тројаде, ал' брига тебе за то.
И још си дрзак да претиш, да ћеш управо мени
одузет део плена који ми припада с правом
јер ми због заслуга мојих дадоше њега Данајци –
а уистину сам, збиља, тројанске ратнике силне
у леден послао Хад код Господара многих.
Никада плен к'о твој још задобио нисам –
твој део увек је већи а удео у боју мањи.
Кад тврди Пријамов град згазимо, уништимо
у страшном, суровом боју, у силном звекету бронзе
где камена тресе се земља, где крв липти и шикља,
где одсечене руке чврсто још мачеве држе
тад је мој посао главни – ал' када деоба дође
ја се к лађама враћам са мањим ал' слађим пленом
јер га задобих часно живот не штедећ свој.
А сад ка Фтији идем, јер, збиља, много је боље
на црној отпловит лађи и своме дому се вратит'
нег' овде вечито теби гомилат благо силно.

АГАМЕМНОН: *(Поѝледавши ѝа, ѝакође, као разјарен бик)*
Бежи кад срце ти жуди, на путу ти не стоји нико,
преклињати те нећу да само мени за љубав
останеш сада овде, пошто и других има

који ће поштоват мене. Од ових краљева овде
 Зевсових штићеника, јунака без мане и страха.
 Најтежи, најнезгоднији си – свађе су твоја храна
 увреде твоје пића а борбе једина радост
 као да нема још нечег због чега живети вреди.
 Неустрашив си, силан, то нико не може спорит
 ал' то је од богова дар, не нека заслуга твоја.
 Одлази зато одавде и свога оца да слушаш
 кад своме дому се вратиш и Неоптолему сину
 васпитање да пружиш да не буде к'о ти.
 У црној отплови лађи са друговима твојим
 до завичаја, до Фтије, и Мирмидонцима владај.
 За тебе се бринут нећу, нит ћу се гневом твојим
 од сада бавити више, ал' ипак, казнићу те
 и надокнадит штету што враћам Хрисову кћи:
 у твој ћу ући шатор и твој узети дарак –
 румену Брисеиду, тек тако да се зна
 ко је најјачи овде, да се поштује ред
 и да никада ником на памет падне више
 да се пореди са мнош, да мисли раван ми је!

АХИЛ:

(Ухвати мач за балчак ал' ипак одустиаде)
 О пијандуро дрска, бесног погледа псећег
 а коштутиног срца! Смелости имао ниси
 у руке да оружје узмеш, у бој неки да одеш,
 у заседи да чекаш јер се од смрти плашиш!
 Много је лакше плен од своје узимат војске.
 Свака част похлепноме што нитковима влада,
 ал' преживет нећеш нову неправду своју.
 Тако ми рамбдоса овог, што ми га мајка даде,
 из кога никада неће процвати грање ил' лишће
 зелено, јер пањ у планини остаде тужан и сам,
 а коре је огуљене да би га лакше држали Ахајци
 кад суде и правду Зевсову деле – почуј ми клетву:
 доћи ће, ускоро време, кад сви ће преклињат мене
 да пропасти Ахајце спасем кад мртви падати почну
 од Хектора Андрофона – убице ратника силних!
 И ти ћеш очајан бити и болеће те срце,
 ако га уопште и имаш, што Ахила поштов'о ниси.

*То Ахил рече и седе а рамбдос у ирашину баци, избекуми се Аирид, ал'
 Несиор устиаде мудри.*

НЕСТОР: *(Зајоче завијајући као сѝейски вук)*
 Аууу, аууу, велико се зло обрушило на Ахајце
 послушајте ме сада – године немате моје!
 Познавао сам људе много боље од вас
 и нико никад од њих мене пречуо није.
 Такве људе к'о њих никада срео нисам
 нити ћу икада срести као што беху Пирит,
 Полифем, Ескадије ил' Дриант или Кемеј краљ,
 да не помињем оног дичног Егејевог сина,
 боголиког Тезеја што Минотаура уби
 уз Ариаднину помоћ те побеже са њом
 до Наксоса винородног – то збиља људи беху
 без преца, збиља, најјачи, најсилнији
 и с противницима се страшним бораху
 стално, зверима, ратницима и побише их све.
 Друг и саборац им бејаш када дођох из Пила
 јер сами позваше мене да им досадно није.
 Нико од ових што сада плодна нам земља храни
 не би у стању био да се супротстави њима
 та Минотаур би сам читаву сатр'о војску!
 Ето баш такви људи у свему слушаше мене
 слушајте зато и ви јер благослеовен је онај
 што златни саслуша савет и не тера по своме.
(Несѝор најрави ѝаузу јер се задиха и насѝави)
 Ти си Атриде у стању девојку ту да узмеш
 али немој то чинит – остави му је и стога
 што му је дадоше други, а ти Ахилевсе,
 немој се свађат са краљем што није као други –
 та Зевс изабра њега, што, ипак, случајно није.
 Знаш, ти најјачи си јер божанска роди те мати
 ал', ипак, је он изнад тебе – већим народом влада
 јер Аргос, признаћеш то, много је већи од Фтије.
 А ти, Атриде, угаси гнев што ти у груд'ма гори
 спрам дичног Пелеида, јер он је најтврђа кула
 целе ахајске војске у овом крвавом рату.

АГАМЕМНОН: *(Обраћајући се Несѝору)*
 Све што си рек'о, старино, тачно је, истинито,
 ал' овај овде тражи да буде изнад свих
 све да одређује нама, свима да заповеда
 а жеље му и речи – све ће однети ветар.
 Иако га богови најсилнијим, најмужевнијим
 учинише не даше му слободу да речи
 увредљиве и горке просипа како му драго...

АХИЛ: *(Уӣадајући му у реч)*
 Нитковом, кукавицом сви би називали мене
 кад би ти се у свему што кажеш покоров'о
 и зато утуви добро оно што ћу ти рећи
 песничит с тобом се нећу због само жене неке
 нити са било ким другим – то мени долично није,
 али кад Брисеиду дадoste мени прво
 а сад је желите натраг – на то пристати нећу
 узимала-давала – такође долично није.
 Мени из хитре лађе ништа се узети неће
 ако ми није по вољи – изволи, покушај само
 и сви ће видети тада призор сликовит збиља:
 у твојој ће се крви купати копље моје!

*Околни рай̄ници видевиши да нема ѿрей̄ирци краја ѿочну се разилазӣӣӣ ѿе
 ова двојица (Ахилевс и Агамемнон) ос̄ѿадоше сами. Одједном с̄ѿласнуше
 некако јер не би ѿосма̄ѿрача да им ѿодс̄ѿичу самољубље.*

АХИЛ: Знаш шта Атриду, нешто ти признати морам
 ти јеси олош и нитков, пијандура и дрипац
 ал' ипак претерах мало – и то често јунаци чине.
 Носи ту Брисеиду и нек ти са срећом буде
 због женске да јунак се бори – е, то је срамота!

АГАМЕМНОН: Знаш шта Пелеиду, и ја ћу ти признати нешто
 пошто нема сведока за твоју бруку да чују
 пре неких година десет одох накратко ја
 до епидаврисног Асклепиона по лечење и лек.

АХИЛ: Ишао си тамо да се лечиш од пијандурства, ха!

АГАМЕМНОН: Баш тако, ал' кад тамо већ бејаш сазнадох
 да има неко што одлази тамо чешће од мене
 неко што чак из Фтије потегне до Епидавра.

АХИЛЕВС: Бедници – зар тајну да лекарску не поштују
 та Аполону су се заклели да ширит гласове неће
 јер је за гласине, сплетке задужен само он –
 то пророчанством они бедници називају!

АГАМЕМНОН: И с тим се Ахиле слажем, али додати хоћу
 да се сад ново име користи за то исто.
 Не зову они то више Фебовим пророчанством
 већ је савремен назив вишечлан и гласи:
 тајно испитивање јавног мишљења ил' мњења.

- АХИЛЕВС: Али зашто тајно испитивати оно што већ јасно јавно се зна – ти да си дрипац и лопов ал’ ипак моћни краљ па ти не могу ништа, ја да сам најјачи ратник у овом делу света, можда малчице плах ал’ само понекад, намах.
- АГАМЕМНОН: Друга је намера, друже, њиховог пророчанства они на такав начин желе да докажу свашта – ето, на пример ово: није Ахил Пелеид ратник најсилнији већ један сељак из Фтије који, јадна будала ни копље носити може јер тако менење каже – у то верује народ иако раније народ за тог јадног сељака никада чуо није, и зато потребно јесте да нитков управо тај предводник народа буде! Да л’ ти је јасно ово што сам ти рекао сада? И нови израз за јасност измислише ниткови прозирно они веле кад мутне крију радње!
- АХИЛ: Прозирно ми је, што веле, веома прозирно, збиља! Дакле радњама таквим они би доказат’ могли да ти си краљ поштен и великодушан врло иако сви ми знамо да незајажљив си лупеж.
- АГАМЕМНОН: Тај ти је Ахилевсе не баш успешан пример. Овај је много бољи: то ново пророчанство доказало је јасно да на Итаки кршној постоји рибар неки који је за три копља мудрији од Лаертовог сина иако тај је јадник муцавац несрећан мали – говори тужно, полако неким значајним гласом све безначајне ствари са прекидима дугим да би времена им’о неку да смисли лаж, јер кад се говори течно кад речи крилате лете знатно је лагати теже – то само зналци могу а не јадници тужни. Али то није све, сад би сви морали пристат да краљ Итаке буде управо муцавац тај, јер пророчанство вели то је народно менење!
- АХИЛЕВС: Шта ће нам пророчанство да знамо шта народ хоће? Зар није најлакше увек да се окупе људи на једном месту под сунцем и да одлуче сами ко ће им предводник бити: Одисеј ил’ муцавац тај?

- АГАМЕМНОН: Ти главно Ахилевсе изгледа схватио ниси.
Наравно, најлакше је да се искупи народ,
скупштина дакле сазове и да се онда гласа.
Али нитковима овим с пророчанствима лажним
на памет не пада то, знају да нико неће
муцавца оног тужног за народног изабрат вођу.
Они кажу да то је само трошак за народ
шта ће нам скупштина нова кад ето имамо стару
јер исход ће исти бити то је, бар, јасно свима.
Тако ниткови веле, тога се упорно држе.
- АХИЛЕВС: Али за одлуке нове увек се скупштина нова
ратника, народних вођа мора сазвати одмах
то је, бар, свима јасно – друкчије, не бива, збиља.
- АГАМЕМНОН: Јасно је то и њима, ал' они управо желе
да сазивање нове скупштине некако изврдају
и зато веле да стара скупштина још увек ваља
те нам не треба нова јер нова к'о стара биће.
- АХИЛЕВС: Ал' у околностима новим морамо наново све
слободне окупит људе да би одлучили нешто:
да ли још увек треба Пријамов опседат град
или отићи кући јер домовине смо жељни.
Само скупштина нова одговор нов дати може.
- АГАМЕМНОН: Њима одговор даје кажу скупштина стара
у којој сада и нема ратника оних од пре
који народном вољом изабрани бејаху.
Заменише их, ниткови, све слугама неким
који покорно чине то што се нареди њима.
- АХИЛЕВС: Та зар светињу највећу скупштину слободних људи
ниткови тако да згазе, понизе, униште, презру?
То ни сам Зевс не сме камоли ниткови неки!
То се спречити мора – то је јуначки посао
не свађе око жене, ћерки Хриси ил' Бриси!
- АГАМЕМНОН: Онда кренимо тихо, да нас не чује нико
јер дрипци доушнике свуд, поставише своје.
- ХОР: Тихо, тише, најтише, пст, пспст, пспст.
- АХИЛЕВС: Ти водиш пошто ја не знам где се ниткови крију.
- АГАМЕМНОН: У шатору су оном шареном, тамо с лева.
Тај им је шатор од неких варвара мрачних
у њему ниткови вазда тајне скупове држе,
паклене планове кују како да преваре народ.

- АХИЛЕВС: Да падну само ми шака и моје ће се копље купат' у њиховој крви, тако ми Крониона!
- ХОР: Тихо говори краљу да те не чују дрипци, пст, пст.
- АХИЛЕВС: К'о да се Ахилевс силни неких дрипаца плаши.
- АГАМЕМНОН: Послушај мудре жене и оне, понекад, друже знају да буду у праву – не вели се бадава: “Добро је кадшто и женетине послушат’.” Ако осете они то што им спремамо сада разбежаће се сви, прхнуће као врапци кад копца плавог виде, вичући на све стране: “Дошле убојице неке да народне убију вође!”
- АХИЛЕВС: Ма нису дрипци врапци – то су птичице fine мишеви пољски су они што краду народно жито!
- ХОР: *(Прекорно)*
Тише, Ахилевсе, тише – зауздај племенит' гнев!
Држи се пословице: “Добро је кадшто и жену...”
- АГАМЕМНОН: Нису сви мишеви тамо – има их и пацова црних што кугу донеше нама – њих прве ћемо таманит!
Али за посао такав Одисеј је потребан нама.
- ОДИСЕВС: *(Нагло улази на сцену)*
У прави, другови час, изгледа, дођох међ, вас!
Уходио сам дрипце и прозирно сам сазн'о имена пацова црних да нам не измигоље.
- АХИЛЕВС: *(Несћирљиво али њихо)*
Казуј нам брзо имена – од знатижеље горим!
- ОДИСЕВС: Најодвратнији пацов носати Еђуп јесте.
Ружан, наказан, носат језика црног и душе.
О правди говори стално – неправду само чини!
- АГАМЕМНОН: У уво смо се претворили, причај ти само даље!
- ОДИСЕВС: Други је одвратни пацов лукави ћелави Копил љигав к'о голаћ пуж – слузави његов траг свуда се видети може – по томе ћеш га препознат.
О слободи он збори ал' неслободу шири.
- АХИЛ: *(Поново несћирљиво и њихо)*
Причај, реци нам сва имена пацова црних.

- ОДИСЕВС: Полако Ахилевсе – управо то и чиним.
Трећи по реду је пацов гњецави глупи Зјалос
чим зине нешто слаже, онако, из убеђења
не само рад користи своје већ из глупости само
о реду он се брине а неред стално ствара.
Четврти црни пацов је онај дебели Шкенбид
из старог пацовског легла што кугу ширише давно.
О независности збори а сам зависност твори.
Пети је пацов онај што се с Еђупом дружи
гломазан, трапав и тупав Фротид, унук Фротида
чим посла лати се неког одмах га упропасти
поче да влада градом ал' се батали тога,
за посланика оде у замљу Атлантиду,
избавише га оданде те друг Еђупов поста
и сплетке отровне бљује од зоре до смираја дана.
Шести је црни пацов такође из старог легла
које је ширило кугу дванаест година целих
те прогледао је кажу, баш к'о Зјалос онај.
- АХИЛЕВС: Име, име му кажи, да га утучем лакше!
- ОДИСЕВС: Ђорид је његово име али упамти друже
он је лукав и хитар, побећи може лако.
- АХИЛЕВС: Ти су најопаснији – њега ћу згазити прво!
- ОДИСЕВС: А не, то ти је грешка, прво згазити треба
вођу пацовског легла јер се исправно вели:
“Риба од главе смрди а змија у главу се бије!”
Чумид је његово име и ако њега средиш
пола си обавио посла – сад ћу ти опис дати:
личи на кокошку малу што издаје се за петла
и зато кад кокошку видиш на месту је утуци
да не кокодаче више и сплетке по земљи шири.
То су, другови, ето главни пацови црни
кад потаманимо њих куга ће нагло престат’.
- АГАМЕМНОН: Онда ћемо, дакле, и нас двојица задржати плен,
ја Хрисеиду, Ахилевс Брисеиду и све ће бити к'о пре..
- АХИЛЕВС: О похитајмо јунаци до шареног шатора оног
истребимо пацове црне да ахајски спасемо народ.

Тројица величанствених, Агамемнон, Ахилевс и Одисевс одлазе, а хор им маше.

ХОР: Слава вам била јунаци у овом пацовском боју
куга ће престати најзад, све ће на своје доћи
праве народне вође водиће ахајски народ
пацова бити неће да пошаст кужну шире,
али представа ова наук доноси јасни
пацова увек ће бити спремних да кугу шире,
и ако нема јунака к'о што тројица оних
који управо сада требе пацовско легло
народ ће пропасти тужно и зато морамо увек
скуштину сазвати нову јер то је једини начин
да нам најбољи увек народне вође буду!
Представи сада је овој, изгледа, дошао крај.

КРАЈ УЗ НЕОПИСИВО СЛАВЉЕ